

Doniesienie z badań typu krzyżowania kończyn dolnych u ludności ziem północno-zachodnich Polski

Małgorzata Arska-Kotlińska, Zbigniew Drozdowski

REPORT FROM THE INVESTIGATION ON LEG CROSSING TYPES IN THE POPULATION OF NORTH-WESTERN POLAND. It has been found that the frequencies of leg crossing types are differentiated according to sex and they may change with age.

Wśród prac przedstawiających wyniki badań częstości występowania różnych typów krzyżowania kończyn, do częstszych należą informacje o typie składania rąk (*hand clasping*) i zakładania ramion (*arm folding*). Rzadziej natomiast są przedstawiane prace dotyczące typu krzyżowania kończyn dolnych. W polskim piśmiennictwie antropologicznym nie znajdujemy opracowań odnoszących się do tej cechy, stąd też podjęliśmy próbę przedstawienia wstępnych wyników prowadzonych w tym zakresie badań.

Poddany analizie materiał stanowi syntetyczne ujęcie informacji gromadzonych przez zespół magistrantów Zakładu Antropologii poznańskiej Akademii Wychowania Fizycznego [JARKÓWSKA 1978, JĘCHOREK 1981, MARCINIAK 1983,

PAWLAK 1984, PODGÓRSKA 1981, SKRZYPCZAK 1982, TORBÉ 1982, WYLANDOWSKA 1979]. U 1302 osobników płci męskiej i 751 żeńskiej, w wieku 13-70 lat, pochodzących z Wielkopolski oraz północno-zachodnich ziem Polski oznaczono typ krzyżowania kończyn dolnych. Badany siadał na krześle i na polecenie zakładał "nogę na nogę". Przyjęto, że typ R tego aktu ruchowego występuje w przypadku, gdy przy odruchowym zakładaniu kończyn noga prawa (zazwyczaj prawe udo) jest nakładana na lewą (zwykle na lewe udo), typ L - w sytuacji odwrotnej (kończyna lewa jest nakładana na prawą). Z analizy wyłączyliśmy przypadki, w których występowało uszkodzenie kończyny dolnej (amputacja, porażenie itp.), które mogłoby spowodować zaburzenie omawianego aktu ruchowego w jego naturalnej, spontanicznie wykonywanej formie. Wyniki ustaleń częstości wyodrębnionych typów zestawiliśmy w tabeli 1.

Tabela 1. Częstość typów R i L w badanym materiale

Wiek	Mężczyźni			Kobiety		
	n	typ R (%)	typ L (%)	n	typ R (%)	typ L (%)
13	37	89,2	10,8	50	88,0	12,0
14	65	73,8	26,2	72	79,2	20,8
15	164	90,2	9,8	120	88,3	11,7
16	65	89,2	10,8	39	92,3	7,7
17	45	80,0	20,0	71	73,2	26,8
18	74	71,6	28,4	35	68,6	31,4
19-20	125	70,4	29,6	64	81,3	18,8
21-25	121	63,6	36,4	30	70,0	30,0
26-30	98	49,0	51,0	30	63,3	36,7
31-35	74	59,5	40,5	30	50,0	50,0
36-40	71	52,1	47,9	30	66,7	33,3
41-45	106	64,2	35,8	30	63,3	36,7
46-50	73	61,6	38,4	30	70,0	30,0
51-55	72	59,7	40,3	30	63,3	36,7
56-65	82	54,9	45,1	60	50,0	50,0
66-70	30	53,3	46,7	30	46,7	53,3

U ogółu badanych mężczyzn typ R krzyżowania kończyn dolnych jest rzadziej reprezentowany niż u kobiet (odpowiednio 68,13% wobec 73,10%). W przypadku typu L, stanowiącego uzupełnienie zespołu do pełnej liczebności sytuacja jest odwrotna.

Jak wynika z tabeli 1, częstość typu R w poszczególnych grupach wieku mężczyzn wykazuje dość znaczne zróżnicowanie. Waha się ona od 49% w przypadku 26-30-letnich do 90,0% u 15-letnich. Przy dość znacznych nieregularnościach liczebności w sąsiednich grupach wieku, można zaobserwować nieco większą częstość tego typu w grupach młodszych (do 18 lat), w których sięga 70-90% aniżeli w starszych, u których waha się w granicach 50-60%.

W przypadku zespołów żeńskich (tab. 1) sytuacja jest podobna. Częstość typu R mieści się w granicach 46,7% (66-70 lat) do 92,3% (16 lat). Ze znacznymi nieregu-

larnościami jego częstość maleje do około 60% w zespołach starszych.

Typ R w zespole mężczyzn częściej reprezentowany aniżeli w zespole kobiet w przypadku 13, 15, 17, 18, 31-35, 41-45, 56-65, 66-70-letnich. Nie uzyskujemy więc wyraźniejszej przewagi częstości tego typu w zespołach męskich lub żeńskich. W całościowym jednak ujęciu, jak to wyżej podnosiliśmy, typ R częściej jest reprezentowany w zespole kobiet niż mężczyzn.

ALMEIDA i MACHADO [1982] badali częstość typów krzyżowania kończyn dolnych w zespołach 10-15-letnich dzieci portugalskich z Lizbony. Stwierdzili, że typ R u chłopców w wieku 13-15 lat występuje u 79,38-83,33%, a u dziewcząt - 83,05-87,22%. Jest on, z wyjątkiem 14-letnich, rzadszy aniżeli w przypadku dzieci polskich, przy podobnym ukształtowaniu proporcji w zestawieniu zespołów męskich

i żeńskich. Natomiast MONTENEGRO [1964] w populacji z Manaus stwierdził występowanie typu R u 61,1% mężczyzn i 63,8% kobiet, zatem rzadziej niż w zespole przez nas badanym. Autorzy ci wskazują na istotnie większą częstość typu R krzyżowania kończyn dolnych w zespołach żeńskich aniżeli męskich.

Przytoczone rozważania nie uprawniają do wysuwania dalej idących wniosków, choćby ze względu na stosunkowo małą liczebność zbadanych zespołów. Podsumowując jednak komentarz do przedstawionego materiału możemy podkreślić, że: 1) typ R krzyżowania kończyn dolnych występuje częściej w przypadku kobiet aniżeli mężczyzn, co sugeruje dymorficzny charakter tego aktu ruchowego; 2) częstość tego typu maleje z wiekiem; 3) wyodrębnione typy krzyżowania kończyn dolnych występują z różną częstością w porównywanych zespołach etnicznych; 4) przedstawiony materiał dokumentacyjny może stanowić charakterystyki porównawcze dla dalszych badań.

Piśmiennictwo

- ALMEIDA M. E. C., L. MACHADO, 1982, *Do cruzamento das mãos e dos membros superiores e inferiores*. Garcia de Orta, série de Antropobiologia, 31, 3 - 15.
- JARKOWSKA M., 1978, *Z badań asymetrii ruchu stawek*. Praca magisterska, AWF Poznań.
- JĘCHOREK E., 1981, *Zmiennność ontogenetyczna typu formuły palców ręki i asymetria dyskretnych form ruchu*. Praca magisterska, AWF Poznań.
- MARCINIĄK G., 1983, *Typ formuły palców ręki i stopy oraz asymetria ruchu u młodych szermierzy*. Praca magisterska, AWF Poznań.
- MONTENEGRO L., 1964, *Algumas características antropológicas em uma amostra da população de Manaus*. Revista de Antropologia, 12, 1 - 9.
- PAWLAK W., 1984, *Asymetria ruchu i dymorfizm płciowy piłkarzy ręcznych*. Praca magisterska, AWF Poznań.
- PODGÓRSKA W., 1981, *Stan wzroku a dyskretne formy ruchu*. Praca magisterska, AWF Poznań.
- SKRZYPCZAK D., 1982, *Rozwój fizyczny i asymetria u szermierzy*. Praca magisterska, AWF Poznań.
- TORBÉ W., 1982, *Asymetria ruchu i formuła palców u studentów Pomorskiej Akademii Medycznej*. Praca magisterska, AWF Poznań.
- WYLANDOWSKA K., 1979, *Rozwój fizyczny i dymorfizm płciowy a staż pracy w przemyśle chemicznym*. Praca magisterska, AWF Poznań.

Maszynopis nadesłano w październiku 1986 r.

S u m m a r y

In a group of 1302 men and 751 women in the age from 13 to 70 years, the frequency of the particular leg crossing types was investigated. It was found that type R (putting the right leg over the left one) occurs more frequently than type L (crossing the left leg over the right one). Its frequency is higher in women (73.10%) than in men (68.13%). The frequency of type R increases irregularly with age. In comparison with similar characteristics in children and adolescents from Lizbona it is more frequent in parallel age groups of Polish children.